

**ÇOCUK MERKEZLİ OYUN TERAPİSİ İLE DENEYİMSEL OYUN TERAPİSİNİN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ****Yunus Emre AYNA¹****Hülya Üstekidağ AYNA²****ÖZ**

Bu çalışmada son yıllarda tüm dünyada daha geçerli olarak kullanılan Çocuk Merkezli Oyun Terapisi* ve Deneysel Oyun Terapisinin** çocukla ve aile ile görüşme teknikleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, terapi, çocuk, oyun terapisi, aile görüşmesi.

ABSTRACT

In this study, Child-Centered Play Therapy * and Experiential Play Therapy **, which are used more effectively all over the world in recent years ** have been examined comparatively with children and family.

Keywords: Play, therapy, child, playtherapy, familyinterview

(*) Çocuk Merkezli Oyun Terapisi (ÇMOT) şeklinde

(**) Deneysel Oyun Terapisi (DOT) şeklinde kısaltmalarla ifade edilecektir.

Giriş

Terapist oyun oynayamıyorsa, o işe uygun değildir.

Hasta oyun oynayamıyorsa, o zaman oyun oynayabilemesine yardımcı olacak bir şey yapılması gerekir.

Winnicott (s.54)

Çocuklara yönelik terapiler ve sözkonusu terapilerde kullanılan görüşme teknikleri değişiklik göstermektedir. Oyun terapileri de hem çocuğa bakış açısından hem de uygulama açısından farklılıklar göstermektedirler. Ancak en önemli ortak temel ise şudur oyun çocuğun evrensel dilidir. Oyuncaklar da onların kelimeleridir. Oyun oynamak çocuğun doğal eğilimidir. “Çocuk sorunlarını oyunla dışarı atar, bu da en doğal kendi kendini tedavi etme durumudur” (Ormanlıoğlu,2013,s. 155).Oyunu duyguların dışı vurumu olarak tanımlayan Freud, çocukların, oyun ortamında iç

¹ Yrd. Doç. Dr. ,DicleÜnv. Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

² Uzm. Klinik Psikolog, Mersin Akdeniz Rehberlik Araştırma Merkezi

dünyalarını, duygularını açığa vurduklarını ve gerçek yaşamda başa çıkamadıkları olayları oyuna getirerek, bu olayların üstesinden geldiklerini söylemiştir (akt. Yavuzer, 2003). Bu bağlamda önce ÇMOT ardından da DOT' nde klinik görüşme teknikleri incelenecektir.

ÇMOT' nde Klinik Görüşme

Kuşlar uçar,
Balıklar yüzer,
Çocuklar oynar
Landreth

Garry L. Landreth' ın kavramsallaştırdığı ÇMOT' nde çocuğun oyunu yönlendirilemez. Seans çocuğa ayrılmış bir zamandır dolayısıyla “acele et” “öyle yapılmaz ki” “sessiz ol” ya da “yaşına göre hareket et” vb ifadeler hiç bir şekilde kullanılmaz. Çünkü çocukla yapılan seans onun için sıradan ortamdır, zamandan ve alıştığı ilişkilerden farklıdır. Tam o anda çocuk tam anlamıyla kendini ifade eder ve deneyimler. Geldard ve Geldard' a göre (2013) terapistlerin amacı, çocuğa terapötik değişimi sağlayacak bir ortam sunmaktır (s.3). Terapistin gelişmenin yavaş bir süreç olduğunu anlaması, zorlamaması ve aceleye getirmemesi önemlidir. Esasında bu ilke çocuklarla yapılan tüm terapi ve görüşme türleri için geçerlidir. Nitekim Geldard ve Geldard' ın ‘Çocuk Psikoterapisi’ (2013) kitabında da değindiği gibi çok fazla soru sormak, çocuğun özel ve/ veya paylaşmaktan çok korktuğu bilgileri açıklanması istendiğinde korkutucu olabilir; dolyısıyla çocuk kendini zorlanmış hissedebilir, sessizce içe çekilebilir veya dikkati başka alana çkmeye yönelik davranışlarda bulunabilir (s.13).

ÇMOT' nde odak noktası çocuktur. Terapiye başlanabilmesi için güven atmosferinin kurulması şarttır. Bu güven ortamı da terapistin tutarlılığı ile sağlanabilir. Çocuğun dünyasını kabul etmek ve anlamak diğer önemli koşuldur. Sabırla ve samimiyetle onun perspektifinden bakabilmek önemlidir. Duygu dünyasını ifade etmesi için cesaretlendirilmesi gerekir ki bu da duygularının yargılanmadan kabul edilmesi ile mümkündür.

En başta çocukla bağlantı kurabilmek için onu değiştirmeye çalışmadan o anda tek gerçekliğin çocuğun ‘burada’ olduğunu kavramak gerekir. Terapistin çocuğun tanıdığı diğer yetişkinlerden farklı olması gerekmektedir. Çocuğa fiziksel olarak aşırı yakınlaşmadan ve çok hızlıca yanına yaklaşmadan hareket etmek önemlidir. Çocuğun dünyasına girebilmek için duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını kabul edebilmek gerekir.

Çocuk ile terapist arasındaki ilişki bekleme odasında başlar. Orası terapistin ebeveynle çocuk hakkında konuşacağı yer değildir. Terapist ebeveynle orada durup konuştuğu zaman terapistin aileyi çocuktan daha çok önemseydiği mesajı ortaya çıkacaktır (Landreth, 2012, s.180). Çocuğun daha önce buna benzer sahneleri yaşamış olma olasılığı yüksektir, dolayısıyla en baştan önemsenmediğini hissedecektir. Bunu önemlemek adına aile ile yapılan görüşmelerin çocuk olmadığı zamanlarda yapılması uygun görülür. Hatta öykü alınırken aile ilk başta çocuk olmadan çağırılmalıdır. Çocuk terapiye ilk geldiğinde terapist bekleme odasına yardımsever bir tavırla girer, aileye uzun sohbet şansı vermeden kısa, sıcak bir selam verir, hemen diz çöküp çocukla göz kontağı kurar, sıcak bir gülümseme ile çocukla ilk teması geçer. O anda çocuk o binanın en önemli kişisidir (Landreth, 2012, s.180). çocukla kısa bir tanışmanın ardından “Şimdi oyun odasına girebiliriz. Annen burada bekliyor ve biz oyun odasından geri döndüğümüzde o da burada olacak” denir. “Oyun odasına girebilir miyiz?” ya da “Şimdi oyun odasına girebiliriz değil mi?” gibi ifadeler uygun değildir. Güvensiz ve inatçı çocuk buna “hayır” cevabını verecektir. Oyun odasına girerken ve bekleme odasında “kaç yaşındasın?”, “hangi okula gidiyorsun?” gibi sorular çocuğu rahatsız eder. ÇMOT' nde bu tarz sorular terapisti lider konumuna taşır ki bu da uygun görülmez. Eğer çocuk oyun odasına girmek istemiyor ve inat ediyorsa “oyun odasına girme konusunda karar vermek için zamana ihtiyacın var. Şimdi odama geri döneceğim. Oyun odasına gitmeden önce 1 dakika ya da 3 dakika beklemeyi seçebilirsin. Hangisini seçiyorsun?” ifadesi kullanılır. (Landreth, 2012, s.181). Bu ifade ile kontrol çocuğa döner ve işbirliği açığa çıkar. Eğer hala inat ediyorsa

“annesi/ babası, oyun odasına kadar bizimle yürüyebilirsin, böylece Ayşe oyun odasının nerde olduğunu bildiğini bilecektir” denir (Landreth, 2012, s.182). Genelde çocuklar bu aşamaya kadar oyun odasına girer ama yine de girmek istemezse kısa bir süre için anne/ baba da oyun odasına çağırılabilir. Bu anda şöyle söylenebilir ebeveyne “buraya oturabilirsiniz- sandalye gösterilir- eğer kızınız/ oğlunuz sizden bir tepki beklerse ben size ne söyleyeceğinize yardım edeceğim. Çocuğun rahatladığı ve odada artık terapistle kalabileceği bir anda terapist ebeveyne işaret eder ve ebeveyn yorum yapmadan odadan ayrılır. İlk görüşmede çocuk oyun odasına girmek istemediğinde kucaklanıp içeri alınmasını uygun gören bazı terapistler de vardır (Landreth, 2012, s.183). Landreth bunu uygun bulmamaktadır.

Çocukla terapi yaparken ailenin sürece dahil olması hayati öneme sahiptir. Bu sebeple aile ile kurulacak terapötik ilişki terapi için vazgeçilmez bir koşuldur. Çocuğun oyun odası dışındaki deneyimlerini anlamakta ailenin bilgi aktarımı çok değerlidir. Bu bilgiler sayesinde terapist çocuğa daha duyarlı ve empatik bakabilir böylece de ilişki daha kolay gelişebilir. Elbette terapist asla ebeveynlerin çocukları hakkında herşeyi bildiklerini ve söyledikleri herşeyin doğru olduğunu kabul etmez. Bu bilgiler her zaman yarımıdır. Ebeveyn görüşmesinde çocuk olmaz. Aile mümkünse farklı zamanlarda çağırılır görüşmeye. Eğer böyle bir durum sözkonusu değilse seanslar arka arkaya yapılır. Aile çocuktan önce alınır. Seanstan sonra alınırsa çocuk kendini kötü hissedebilir. Eğer büyük bir çocuksa önce kimin alınacağını seçimi ona bırakılabilir. Şayet ilk görüşmede ailenin ebeveynlik hakkında danışmaya ihtiyacı olduğu düşünülürse bunu başka bir terapistin yapması uygun görülür (Landreth, 2012, s.127). Genel bir çerçeve içinde bakıldığında aile görüşmelerinin birçok işlevi vardır. Bu görüşmenin ilk hedeflerinden biri ailenin rahatlamasına yardım etmek ve değerlendirme için ebeveynlerin desteğini almaktır. Ebeveynler genelde öfke, hüsrana, başarısızlık hissi ve çaresizlik gibi duygularla gelirler. Bu duygularla baş etmelerine yardımcı olunması ve tedavi için motivasyonlarının sağlanması gerekir (Yalom,2007, s.42). ÇMOT’ nde de ailenin rahatlatılması oldukça önemlidir. Genel düzeyde önce yaşadıkları problemler, kaygı düzeyleri ve tam olarak terapide neyin değişmesini bekledikleri öğrenilir. Özellikle çok önemsenen iki konu olan sınır koyma ve seçenek sunma hakkındaki şemaları sorgulanır. Bu anlamda ne düzeyde sorun yaşıyorlar? Ebeveynlik tutumları nelerdir? Ancak önemli bir nokta şudur ki yukarıda da bahsettiğimiz duygusal temalardan ötürü bu ilk görüşme zaten aileyi eğiteceğimiz, düzeltereğimiz bir görüşme değildir, yargılanmadıklarını ve üstesinden gelinebileceğini hissettirmek gerekir (Landreth, 2012, s.131). Aile ile yapılan ilk görüşme daha çok terapi sürecine ilişkin ailenin bilgilendirilmesine dayanır. Oyun terapisi hakkında sürecin nasıl işleyeceği hakkında terapist aileyi bilgilendirir. Sunulan örnek bir aile konuşması şöyledir (Landreth, 2012)

Aile İle Örnek Konuşma

(...) Biliyorum Lisa hakkında endişelisiniz. Boşanma ile baş etmede zorlanıyor gibi görünüyor. Büyüme sürecinde bir çok çocuk bazen uyum sağlamada güçlük çekebiliyorlar. Bazı çocuklar bazı konularda daha çok bazı konularda ise daha az yardıma ihtiyaç duyabilirler. Çocuklar kendilerinden büyük koltukta oturmakta ve onları sıkı şeyler hakkında konuşmakta bazen zorlanabilirler tıpkı sizlerin zorlandığı gibi. Duygularını ya da düşündüklerini kelimelerle tarif etmeyi bilmezler bu yüzden hissettiklerini bazen davranışları ile gösterirler.

Oyun terapisinde kelimelerle söylemekte zorlandıkları şeyi oyuncaklarla söylemeleri için oyuncaklar sağlarız ve birkaç dakika içinde sizlere de oyun odasını göstereceğim. Oyun terapisi deneyiminde oyuncak çocukların kelimeleri, oyun da onların dilidir. Çocuk iletişime geçtiği ya da oynadığı zaman birinin duygularını anlaması ona kendini iyi hissettirir çünkü duygular açığa çıkmış olur. Siz de üzülüp sıkıldığınızda aynı şeyi yaşarsınız ve sizi gerçekten anlayan ve önemseyen biri ile konuşursunuz, Sonra kendinizi daha iyi hisseder ve sorunu daha iyi ele alırsınız. Ve oyun terapisi de çocuklar için böyledir işte. Oyuncak bebekler, kuklalar, boyalar ya da diğer oyuncakları ne düşündüklerini ve nasıl hissettiklerini söylemek için kullanabilirler. Bu yüzden çocuğun nasıl oynadığı ve oyun odasında ne yaptığı çok önemlidir, tıpkı sizin burada söylediklerinizin önemli olması gibi. Oyun terapisinde, çocuk duygu ve düşüncelerini yapıcı şekilde ifade etmeyi, davranışlarını kontrol etmeyi, karar vermeyi, sorumluluk almayı öğrenir.

Oyun terapisi seansından sonra, Lisa'ya ne yaptın diye sorsanız size sadece oynadım der. Ve size de biri bugün burada ne yaptığınızı sorsa muhtemelen sadece konuştuk dersiniz. Fakat burada konuştuğumuz herşey çok önemli. Ve ayrıca çocuğun oyun odasında yaptığı herşey de çok önemli. Danışmanın yardımı ile problemlerine çalışırlar. Çocuklar bazen oyun odasında önemli bir şeyler olduğunun o an farkında olmazlar; bu yüzden de söyleyecek önemli bir şeyleri yoktur. Bazen de ailesi ve öğretmenindense objektif ve kabullenici biriyle duyguları keşfetmek çocuklar için kolaydır, özellikle korku ve öfkesini. Bu yüzden bu yol Lisa'ya ne yaptın? Ne oldu? Ya da eğlendi mi? diye sormanızdansa en iyi yoldur.

Oyun odasındaki zaman çocuk için özeldir. Birine hatta aileye hesap verme zorunluluğu hissetmemelidirler. Çocukla oyun terapisi seansları güvenlidir, tıpkı yetişkinle yapılan danışma seansları gibi. Lisa'ya tıpkı yetişkin olarak size duyduğum saygı kadar saygı duymak istiyorum. Bu yüzden sizinle genel izlenimlerimi ya da önerilerimi paylaşmaktan mutlu olacağım ancak spesifik olarak Lisa'nın ne dediğini, oyun odasında ne yaptığını size anlatamam. Bilmeniz gerektiğini düşündüğüm genel bilgileri sizinle paylaşacağım. Danışma almak ya da bazı şeyleri benimle paylaşmak için buraya beni görmeye gelerseniz bu daha sonra eşinizle paylaşmam. Birlikte geçireceğimiz zamanlar güvenli olacaktır. Lisa ile birlikte oyun odasından çıktığımız zaman "Nasıl geçti?" ya da "Eğlendin mi?" diye sormamanız en iyisi. Sadece "Merhaba, Eve gidebiliriz." Diyebilirsiniz.

Bazen Lisa çizdiğini ya da boyadığını eve kendisi ile birlikte götürebilir. Eğer bu resmi överseniz sizin için başka resimler de boyaması gerektiğini düşünebilir. Sadece resimde gördükleriniz hakkında yorum yapmanız en iyisi olacaktır. "birçok renk kullanmışsın. Biraz mavi var ve yeşil ve resmin ortasında bol miktarda kahverengi". Boyanın bazen bulaşabilmesinden ve kumun oyun odası zeminine yayılabilmesinden dolayı Lisa'ya oyun kıyafetleri giydirmenizi öneririm, Kirlense de önemsemeyeceğiniz kıyafetler. Eğer Lisa kollarını, ellerini boyaya bulaştırmış görürseniz lütfen şaşırıp, azarlamayın. Birçok çocuk oyun odasında boyama yaparken boyayı üzerine bulaştırır. Boya yıkanabilir bir boyadır. Bazı çocuklar boyanın bulaşmasıyla gerçekten özgürlük duygusunu yaşarlar ve bu terapötik sürecin bir parçası olabilir.

Eminim ki, buraya gelmesi hakkında Lisa'ya ne söyleyeceğinizi merak ediyorsunuz. Kendisinin oynaması için birçok oyuncağın olduğu Bay Landreth' in özel oyun odasına gideceğini anlatabilirsiniz. Eğer Lisa neden oyun odasına gideceğini sorarsa "evde (ya da problemin görüldüğü başka ortamlar) bazı şeyler çok iyi gitmiyor gibi görünüyor ve bazen özel bir insanla paylaşmak için özel bir zaman buna yardım edebilir.

Çocuklar buraya ilk geldiklerinde, oyun odasına benimle birlikte gelmekte gönülsüz olabilirler çünkü burası daha önce hiç görmedikleri ve onlar için garip bir yer. Bir çoğunun oyun odasını görmek için aşırı meraklı ve istekli olmasına rağmen. Bekleme odasına gelip kendimi tanıştırdığımda "şimdi oyun odasına gidebiliriz" diyeceğim. Eğer, "güzel, seni burada bekleyeceğim ve oyun odasında işiniz bittiğinde burada olacağım Lisa" dersanız iyi olur. Lütfen Lisa'ya "uslu dur" vb ifadeler kullanmayın.

Eğer Lisa içeriye benimle girmekte gönülsüzse isteksizliğine sabır gösterip duygularını yansıtacağım. Oyun odasına girmeye gönüllü olamaya karar vermek için bir iki dakikaya ihtiyaç duyabilir. Bu süre boyunca sessizce bekleyeceğinizi ve işimi yapamama izin vereceğinizi umuyorum. Çocuğun oyun odasına girmekteki isteksizliği ile rahatım ve oyun odasına gireceğimize inanıyorum. Bu sadece birkaç dakika alacaktır. Biraz zaman geçtikten sonra Lisa hala oyun odasına girmekte isteksizce oyun odasına kadar bizimle gelmenizi isteyebilirim. Odanın kapısına geldiğimizde eğer oyun odasına bizimle birlikte girmenize ihtiyaç olduğunu düşünürsem bunu isteyeceğim. Eğer oyun odasına girmenizi istediysem sadece içeri girin, gösterdiğim sandalyeye oturun ve izleyin. Eğer Lisa size bir oyuncak gösterip oyun zamanı boyunca sizinle iletişim kurmak isterse sizin için cevap vereceğim. (s.133,134,135)

DOT' nde Klinik Görüşme

Çocuğun oyunu oldukça metaforiktir.

Klinisyen çocuğun oyunundaki sembolizmi anlayabilmelidir.

Norton

DOT' ta sürece başlamanın temel hedefi mevcut problem ve yönlendirilme sebebi hakkında bilgi edinmektir. Bu bilgi olmadan aile ve çocuğa terapistin yardımcı olması zorlaşmaktadır. Aile ile ilk görüşme çocuk olmadan yapılır. Bunun çokça sebebi vardır. Sorunun çocuğun şikayet ediliyor gibi algılanmaması, çocuğun önünde olası bir tartışmanın olmaması, ailenin daha rahat konuşabilmesi gibi sebepler bunlardan bir kaçıdır. Ailenin çocukla ilgili algısı çok önemlidir. Bu yüzden “çocuğunuzla hiç tanışmadığımı düşün. Bana onu tarif edebilir misiniz?” gibi bir soru sorulur (Norton ve Norton,2008, s.109). Aile “ne anlatacağımı bilemiyorum” diyorsa cevap olarak “lütfen istediğiniz yerden başlayın. Devam ettikçe eğer sorularım olursa size soracağım” denilebilir. DOT ebeveyn görüşmesinde daha standart bir form önerir. Aileye anlatılacaklardan çok onlardan bilgi almayı önemser. Ayrıntıları kaçırmamak adına terapistin yardımcı olması için örnek bir görüşme formu önermektedir (Norton ve Norton,2008, s.110,111)

DOT EBEVEYNLE GÖRÜŞME ÖRNEK FORMU

1. Çocuğunuzun problemi nedir? Sizin bu konudaki endişeleriniz nelerdir?
2. Problemin geçmişi nedir?
3. Ailede kimler var?
4. Çocuğunuz güçlü tarafları nelerdir? Karakteri hakkında neler söyleyebilirsiniz? Çocuğun hayatındaki önemli yetişkinler bu konuda neler düşünür? Çocuğunuzla benzer karakterde/ benzer sorunu olan kimse var mı?
5. Ailede kişiler arası ilişkiler nasıl? Kararları kimler alır? Sorunları, aradaki anlaşmazlıkları nasıl çözersiniz?
6. Disiplin anlayışınız nasıl? Eşinizle aynı bakış açısına mı sahipsiniz? Farklı bakış açıları sonuca nasıl gidersiniz?
7. Çocuğunuzun hayatında hangi önemli yetişkinler var? Bakıcı, büyükanne, büyükbaba, arkadaş çevresi?
8. Çocuğunuzun doğum, bebeklik geçmişi? Medikal geçmişi nedir?
9. Değiştirebilme gücü elinizde olsaydı ailenizde neleri değiştirirdiniz?
10. Büyüdüğünde ne olmak istiyor?
11. Günlük rutininizi anlatabilir misiniz?
12. Evdeki sorumlulukları neler? Sabah kalkması, gece yatması, okula gitmesi ?yemek zamanları nasıl?
13. Çocuğunuzun aile içindeki açık ve örtük rolleri nelerdir? Diğer aile üyelerinden kimlere benzer? Kimlerden farklıdır?
14. Çocuğunuzun biriniz ya da her ikiniz için özel bir anlamı var mıdır?
15. Kabusları var mı? Nasıl? Rüyaları nasıl? Bu konuda siz nasıl davranıyorsunuz?
16. Travma geçmişi? Ölüm, boşanma, şiddet vs.?
17. Çocuğunuz için hayalleriniz, umutlarınız neler?
18. Sizin ailenizden biraz bahseder misiniz? Evde kaçınıcı çocuksunuz? Ailenizin disiplin anlayışı? Ailede alkol kullanılır mı?

19. Sizin büyüdüğünüz ailenizle, şu anki aileniz arasındaki benzerlikler, farklılıklar neler?
20. Eklemek istediğiniz herhangi bir şey?

Okul hayatı

1. Okul çocuğunuz için nasıl gidiyor?
2. Okulda en sevdiği şey?
3. En sevdiği ve sevmediği ders?
4. Okulda en sevmediği şey?
5. Size göre okula gitmek yerine neyi yapmayı tercih eder?
6. Öğretmenleri hakkında neler diyor?
7. Okul hakkında değiştirmek istediği ne olurdu?
8. Okulda sorun yaşadığında okul bunu nasıl hallediyor?

Sosyal hayat

1. Büyüklerle arası nasıl? En sevdiği yetişkin?
2. Kendi yaşlıları ve kendinden küçüklerle ile arası nasıl?
3. En iyi arkadaşı kim? Onunla neler yapar? Nasıl anlaşılır?
4. Arkadaşları ile ilişkilerine nasıl bakıyorsunuz? Neyi değiştirmek istersiniz?

Duygular

1. En korktuğu şey? Bunu nasıl dışa vurur?
2. Neye kızar? Bunu nasıl dışa vurur? Örnek?
3. Neye üzülür? Nasıl dışa vurur?
4. Sevinçlerini nasıl dışa vurur?
5. Strese nasıl tepki verir?

Ailede davranış

1. Hangi tür davranışları sizi ya da ailedeki diğer üyeleri rahatsız eder?
2. Bu davranış olduğunda nasıl halledersiniz?
3. Yargılama ve eleştiri olduğunda o ne yapar?

Terapistin gözlemleri

1. Aile girişte nasıldı?
2. Görüşme boyunca nasıl davrandılar?
3. Önemli konularda fikir ayrılıklarına düştüler mi? Pozitif bir paylaşım ve fikir birliği var mıydı?
4. Hangi ebeveyn baskın ya da kontrolcüydü?

Aile ile yapılan görüşmenin ardından çocuk ile görüşme alınır. Süreç çocuğun bekleme odasında gözlemlenmesi ile başlar. Ailenin ne şekilde oturduğu, kardeş geldiyse bekleme odasındaki yerleşimlerinin nasıl olduğu aile sistemi hakkında bilgi sağlayacaktır. Çocuğun yabancı bir ortamda nasıl davrandığı, odaya giderken ayrılmaya ilişkin kaygısı olup olmadığı, varsa o anda ailenin müdahalesinin nasıl olduğu gözlenecektir. İlk buluşmada çocuğu rahatsız edecek yakınlıktan uzak durulmalı ve göz kontağı sağlanmalıdır. Görüşme sırasında eğer terapist daha az yapılandırılmış ortamda çalışmaktan rahatsız değilse çocuğa bazı soruları direkt kendisi de sorabilir. Mesela

“büyüyünce ne olmak istesin?” ya da “nelerden korkarsın?” gibi sorular kullanılabilir. Hikaye soruları da yardımcı olabilir. ‘Alaaddin’ in Sihirli Lambası’ hikayesini anlatıp ardından üç dilek hakkı olsaydı ne isterdi diye sorulabilir. Hayvan soruları da sorulabilir. “Bir hayvan olabilseydin hangisini olmak isterdin? Bu hayvan senin için neden önemli?” bu sorular başlangıç soruları olma niteliğindedir. Konuşma içinde çocuğun ortaya attığı her tema kullanılmalıdır. Resim çizmek de önemli bir bilgi kaynağıdır. Bunların yanında Byron Norton ve Carol Norton (2008) kitaplarında alt maddeleri de olan bir kontrol listesi önerir:

1. Kimlik bilgileri (isim, soyisim, okul, terapistle gelmek ile ilgili düşünceleri)
2. En yakın arkadaşın kim? Çok arkadaşın var mı? Arkadaşlarınla ne yapmayı seversin?
3. Kendinde bir şeyleri değiştirebilseydin neyi değiştirmek isterdin? Bazen kendine kızarsın mı? Neyle ilgili kızsın?
4. Ne tarz şeylerden korkarsın?
5. Büyüdüğünde ne olmak istersin? Hangi mesleği yapmak istersin?
6. Kendinde neleri seversin? Annende/ babanda neleri seversin? Annende/ babanda neleri değiştirmek istersin?
7. Bütün kızların ve oğlanların hayalleri vardır? Seninkiler nelerdir?
8. Uyuduğunda gördüğün güzel bir rüyayı bana anlatır mısın? Kabusunu bana anlatır mısın?
9. Yolda yürürken bin dolar (bir milyo dolar) bulsaydın ne yapardın?
10. Hadi şimdi farzedelim ki bir uzay gemisinin kaptanı. Bununla aya gidip geleceksin. İki kişilik yer var. Yanında kimin gelmesini isterdin?
11. Belirli temalarda tamamlanmamış öyküler kullanılabilir. örneğin olası cinsel istismar için şöyle bir öykü kullanılabilir: “bir yetişkin ve bir çocuk yatak odasına gittiler. Yetişkin çocuğa oyun oynamaya gidiyoruz dedi. Sence ne yapmaya gittiler?”
12. Bir insan çiz testi kullanılabilir. Çizimi hakkında sorularla devam edilir.
 - a. Bu insan kaç yaşında?
 - b. Okula mı gidiyor yoksa çalışıyor mu?
 - i. Çalışıyorsa ne iş yapıyor?
 - ii. Okula gidiyorsa okulda nasıl? Öğretmenlerini seviyor mu?
 - iii. En sevdiği öğretmen kim?
 - iv. En sevmediği öğretmen kim? Neden?
 - v. En sevdiği ders hangisi?
 - vi. Sevmediği dersler hangileri? Neden sevmiyor?
 - c. Evli mi?
 - d. Bu insan ne yapıyor?
 - i. En iyi neyi yapmayı seviyor? Neden?
 - ii. Bütün bunları yapmaktan neden hoşlanmıyor?
 - iii. En kötü neyi yaptığını düşünüyor? Neden?
 - e. Bu kişinin ailesi gibi gördüğü kaç kişi vardır?
 - f. Ailesinde diğerlerinden daha az/ daha çok sevdiğin kim var? Neden?
 - g. Bu insanın en büyük sorunu/ derdi nedir?

- h. Diyelim ki bu insan bir bavul buldu. Bavulun ne olduğunu biliyor musun? Şimdi, bu soruya olabildiğince hızlı cevap vermen önemli. Şimdi, bu insan içinde aklına gelebilecek çeşit çeşit çamaşırlar olan bir bavul buldu. Sadece eğlenme için hızlı cevapla... ne gibi giyinmiş?
- i. Diyelim ki bu insanın bir rüyası var. Bir defa gördüğü ya da defalarca gördüğü ya da hiç unutamadığı bir rüya olabilir. Rüyası ne hakkında? Rüyasında ne oluyor?
- j. Diyelim ki bu insan görünmez oldu. Nereye giderdi? Ne yapardı?
- k. Bu insanın en sevdiği öykü ya da tv programı hangisi? Neden?
15. Ev-ağaç-insan testi kullanılabilir. Sorularla genişletilir
- a. Bu evle ilgili özel bir şey var mı?
- b. Bu evle ilgili en kötü şey nedir?
- c. Bu ne ağacı?
- d. Bu insan kız mı erkek mi?
- e. Ne yapıyor?
- f. Şu anda ne hissediyor?
- g. Evle ilgili değiştirmek istediği şey nedir?
- h. Bu evde bir korku yeri var mı?
16. Kinetik aile çizimi yaptırılabilir. Bunu takip eden sorular yöneltilir.
- a. Aile üyelerinin her birinin adı nedir?
- b. Bu aile ne yapıyor?
- c. Bu ailedeki en iyi şey nedir?
- d. Bu ailedeki en kötü şey nedir?
- e. Bu ailenin sırları var mı?
- f. Bu aileni birlikte yaptığı neler var?
- g. Bu ailede bir şeyleri değiştirebilseydin neyi değiştirmek isterdin?
- h. Bu ailede en sevilen kişi kim?
- i. Ailedekiler nasıl geçiniyor?
- j. Bu insan kendisi hakkında ne hissediyor? (s.115,116,117)

Bu liste gittikçe uzayabilir. Çocuğun o andaki durumu, sorunun ne olduğu, yaşı, ilgileri vs bunlardan birini ya da bir kaçını seçmeye yönlendirir. Bu sorularla ilerlenirken herşeyden önce önemsenmesi gereken nokta çocuğun rahat hissetmesidir. Bu bir sorgu haline dönüşmemelidir. Cevaplandırırken oturabilir, oyun odasındaki oyuncakları keşfetmeye başlayabilir. Bunlarla birlikte Byron ve Carol Norton (2008) çocuklarla terapiye başlarken kullanılan “Bir Çocuğun İlk Oyun Terapisi Kitabı” nı önerirler (s.111). Buna benzer çocuklara yönelik basımlar mevcuttur. Hatta bazı terapistler kendileri de hem kısa filmler hem de çizgi karakterler kullanarak terapi hakkında olası soruları çocuklar için yanıtlamaktadırlar.

Sonuç

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa ÇMOT ve DOT genel itibari ile benzer klinik görüşme şekline sahiptir. Ancak bazı noktalarda bazı nüanslar vardır. ÇMOT süreç içinde daha yapılandırılmış ve net sınırları olan bir oyun terapisi olmasına rağmen ilk görüşme ve aileden öykü alınırken standardize bir formları yoktur. Landreth kendi kaynaklarında bununla ilgili herhangi bir kaynak önermemektedir. Hatta çocuğa yönelik direct soruların terapisti lider konuma taşıyacağı

düşüncesinden dolayı uygun görmezler. Çocuklar için hazırlanan oyun terapisi ilk kitabını DOT' ta Norton direct olarak önermektedir. ÇMOT eğitimlerinde bu kitap önerilir ancak Landreth'in kendi kitabında böyle bir referans yoktur. DOT ise özellikle ilk klinik görüşmede hem aile hem de çocuktan ayrıntılı bilgi toplanmasını önemser. Terapistler arasında standartizasyonu sağlamak adına da bazı control listeleri önermektedir. Her oyun terapisi çeşidi de ailelerle görüşmenin çocuklar olmadan yapılmasını önerir. Çocukla ve aile ile terapötik ittifakın sağlanması gerektiğini vurgular ve sürecin devamı ve başarısı için oldukça önem verirler.

Lillian Firestone'un 'Çocukların unutulmuş dili' kitabında notunu paylaşan psikiyatrist Risa Levenson Gold'un belirttiği gibi, çocuklara ve ilgi ve şefkatle yaklaşmak oldukça önemlidir. Çocukları kendi iç benlikleri ile bağlantıya geçirir bu. Bu yaklaşım da çocuklara neşe, canlılık ve hakikat deneyimi sunar (s.15).

KAYNAKÇA

- Barber, V. (2011). (Çev. Aksay, E.).Oyunlarla Çocukların Duygusal Dünyasını Geliştirmek. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Firestone, L. (2011). Çocukların Unutulmuş Dili. İstanbul: BİLYAY Vakfı Yayınları
- Geldarg, K. ve Geldard, D. (Ed. Kudiaki, Ç. Ve Erden, G.). (2013). Çocuk Psikoterapisi. Ankara: TPD Yayınları
- Norton, B.E. ve Norton, C. C. (2008).Reaching Children Through Play Therapy. (3rd Ed.) Denver: White Apple Press
- Landreth, G. L. (2012). Play therapy. (3rd Ed.) New York: Routledge Taylor and Francis Group
- Ormanlıoğlu, M.U. (2013). Niçin Oyun?.İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Yalom, I.(2007). (Çev. Şallı, Y.). Okul Çağı Çocuklarının terapisi. İstanbul: Prestij Yayınları
- Winnicott, D. W. (1971). Playing and Reality. London: Rotledge
- Yavuzer, H. (2003). Çocuk Psikolojisi. (5. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi